Het Linnaeusklokje

KNNV afdeling Noordwest-Veluwe

2020 nummer 3 september-december

Van de bestuurstafel

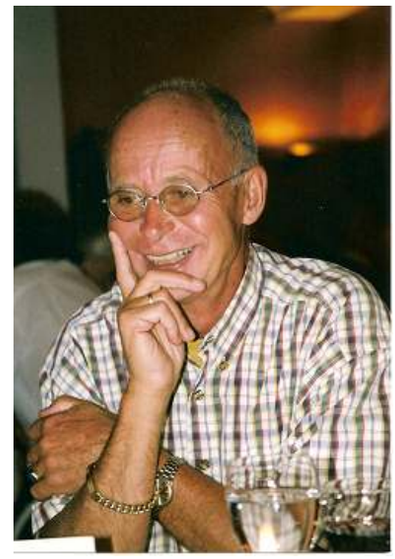

Het was wel even wennen om 'online' te vergaderen. Dus niks 'bestuurstafel', iedereen thuis achter zijn eigen scherm.
De eerste keer ging het niet helemaal goed, maar we hebben het nu een paar keer gedaan en het went. Er zijn natuurlijk bestuurszaken die op deze manier zonder meer kunnen worden afgehandeld, andere lenen zich daar minder voor. Je mist dan toch een aantal waarnemingen die tijdens zo'n bespreking belangrijk kunnen zijn.
Uiteraard moesten we ons bezighouden met Covid-19 en de gevolgen voor onze activiteiten die gepland waren. Wat kan als vereniging nog wel en wat niet. Via de reminder en onze website houden wij u zo goed en snel als mogelijk is op de hoogte.
Wij betreuren het dat het virus ook onder onze leden heeft toegeslagen. Ons medeleven gaat uit naar familie en vrienden.
Bij veel van onze activiteiten is de 1½-meter-afspraak niet haalbaar. Heel veel activiteiten konden daar door niet doorgaan. Toch meenden wij per 1 juli de touwtjes wat te kunnen laten vieren, maar het blijft oppassen.
Volgend jaar .hopen we in mei ons 50-jarig bestaan te vieren. Een commissie houdt zich hiermee bezig en legde ons al een aantal plannen voor..Het ziet er goed uit maar wij houden het nog even voor ons zelf.
We doen weer mee aan de Grote Clubactie waarvan de opbrengst in ons jubileumfonds gaat. We zullen ervoor zorgen dat alle loten virusvrij bij u komen.
De gelden die we hadden gekregen van de Gemeente Ermelo kunnen we nu vrij besteden. In overleg met de werkgroep Landschapsbeheer wordt nu gekeken naar een goede besteding.
Ook de Werkgroep Natuurbescherming heeft niet stil gezeten en heeft een paar belangrijke zaken behandeld namens ons.
Helaas namen enkele leden afscheid van ons, maar gelukkig konden ook weer nieuwe leden verwelkomen.
Samen genieten, samen op elkaar letten.
Deze slogan geldt niet alleen voor de excursies maar ook voor onze medeleden die wellicht nu extra de eenzaamheid voelen in deze tijden.

Opstapplaatsen voor excursies

Harderwijk: Slingerbos, een zijweg van de Oranjelaan bij het Shell-station iets voorbij nummer 12 tegenover de fietsenstalling van het Korfbalveld. Voor navigatie: Slingerbos 12, Harderwijk
Ermelo: parkeerterrein hoek Groeneweg/Dirk Staalweg voor Kerkelijk Centrum
Bij twijfel over het doorgaan van excursies, b.v. in verband met het weer, wordt men geadviseerd het Gastenboek op de website te raadplegen.

Let op: deze opstapplaatsen zijn tijdelijk buiten gebruik. Er wordt niet gecarpoold zolang de covid-19-maatregelen dat in weg staan. De actuele stand van zaken is te vinden op onze website.

Het Pakhuis is rolstoeltoegankelijk

De KNNV organiseert regelmatig activiteiten in het Centrum voor erfgoed, natuur en milieu *Het Pakhuis* te Ermelo. Daarbij is het van belang te weten dat deze accommodatie toegankelijk is voor rolstoelen.
Adresgegevens van Het Pakhuis: Molenaarsplein 24, 3851MZ Ermelo, 0341 760777

Kopij

Kopij voor Het Linnaeusklokje 1-2021 graag vóór 1 december 2020 mailen naar de redactie:
klokje@noordwestveluwe.knnv.nl. Er is een overzicht van wensen van de redactie voor het aanleveren van kopij. Wie dat nog niet heeft, kan het aanvragen bij de redactie.

Indien u uw contributie niet per automatische incasso betaalt, wilt u die dan voor 1 maart overmaken?
Voor zover u zelf een automatische overschrijving hebt geregeld, wilt u die dan bijtijds aanpassen?
Contributie 2020: **leden € 29,75 , huisgenootleden € 15,50, jeugdleden € 19,50**
IBAN: NL37 TRIO 0338 9474 42 t.n.v. KNNV afd. Noordwest-Veluwe
Onze KNNV-afdeling is een ANBI. Een donatie aan onze KNNV is dan ook in principe - binnen bepaalde regels - fiscaal aftrekbaar.
Een opzegging van het lidmaatschap dient tenminste twee maanden voor aanvang van het nieuwe kalenderjaar schriftelijk of per e-mail door het bestuur te zijn ontvangen.

BESTUUR

Netnr: 0341

Voorzitter	Volkert Bakker	voorzitter@noordwestveluwe.knnv.nl	424293
Secretaris	Janny van Oossanen	secretaris@noordwestveluwe.knnv.nl	0653386630
postadres		Duifstraat 27, 3853TE Ermelo	
Penningmeester	Herbert de Ruiter	penningmeester@noordwestveluwe.knnv.nl	0627246872
Bestuurslid	Ati Vijge	awvijge@kpnmail.nl	560901
Bestuurslid	Gerhard Weigand	bestuurslidgw@noordwestveluwe.knnv.nl	553229

WEBSITE

		www.knnv.nl/noordwestveluwe
Webmaster	Lydia Berghuis	webmaster@noordwestveluwe.knnv.nl

REDACTIE

Redactieadres	Nico de Jong	klokje@noordwestveluwe.knnv.nl	769052
Bezorging	Flory Eibrink	f.eibrink@gmail.com	415931
Activiteitencoördinator	Dick Dooyewaard	dick.dooyewaard@gmail.com	254538
Ledenadministratie	Nico de Jong	leden@noordwestveluwe.knnv.nl	769052

MET UW KNNV IN DE WOLKEN: klik op Onedrive en snuffel eens rond in ons afdelingsarchief!
Heeft u vragen, suggesties of ideeën? Mail ons op: info@noordwestveluwe.knnv.nl.

WERKGROEPEN

Netnr: 0341

Fotowerkgroep Camera Natura	Steef Klaassen	steef@solcon.nl	414827
	Ria Thijs	ria.thijs@planet.nl	253509
Landschapsbeheer	Han van der Brug	hbvanderbrug@hetnet.nl	551420
	Aart Brons	aartbrons@upcmail.nl	561389
	Bert Arendsen	bert@arendsenjansen.demon.nl	554787
	Wim Sierksma	wmsierksma@gmail.com	
Paddenwerkgroep	Hans Fondse	jmfondse@gmail.com	557276
	Lynn Knossen	lynnknossen@gmail.com	558391
Natuurbeschermingswerkgroep met Vogelbeschermingswacht	Marcel van den Berg	marcelwilma@live.nl	419141
Coördinator plantenactiviteiten	Anne-Marie Fondse	jmfondse@gmail.com	557276
Coördinator promotieactiviteiten	Jan Willem Jonker	j.jonker380@upcmail.nl	554302
Cursuscoördinator	Dorine Buitenweg	cursus@noordwestveluwe.knnv.nl	0619075882
Vlinderwerkgroep	Betty Dekker	ecdekker@solcon.nl	706030
	Harm Werners	harmwerners@hotmail.nl	356291
Coördinator vogelactiviteiten	Hans Fondse	jmfondse@gmail.com	557276
	Ronald Vossebelt	ronald@ronaldvossebelt.nl	844277
Coördinator paddenstoelenact.	Dick Dooyewaard	dick.dooyewaard@gmail.com	254538
	Annemarie Kooistra	aekooistravroegop@hotmail.com	557545
Werkgroep natuurgegevens	Lex Groenewold	a.w.groenewold@hetnet.nl	561741
	Dick Dooyewaard	dick.dooyewaard@gmail.com	254538
	Peter Pfaff	p.pfaff38@gmail.com	
	Jan Willem Jonker	j.jonker380@upcmail.nl	554302

Voorplaat
Op 25 oktober 2015 fotografeerde Ati Vijge deze Grote Parasolzwam *Macrolepiota procera*. Deze algemene soort, onder meer herkenbaar aan het contrasterende patroon op de hoed en de steel, is te vinden op zandige, wat voedselrijke bodem, meestal in relatief open vegetatie, zoals wegbermen en bosranden.

Knotsvormige geweizwam

Xylaria rhopaloides

Op woensdag 11 november 2015 was ik met de WMOIJ (Werkgroep Mycologisch Onderzoek IJsselmeerpolders) in het Kuinderbos, voormalige burcht e.o. in de Noordoostpolder. Daar vond ik aan een stuk beukenhout een op een geweizwam lijkende zwam. Eerst werd gedacht dat het de Draadvormige geweizwam *Xylaria filiformis* zou zijn.
Om dit bevestigd te krijgen, hebben wij een stukje boomstam met enkele zwammen meegenomen en opgestuurd aan Atte van den Berg. Deze heeft de zwam onderzocht en hij determineerde deze als *Xylaria rhopaloides*. Dit zou dan de 2e waarneming van deze soort in Nederland betreffen.

Eerste melding van *Xylaria rhopaloides* in Nederland
Op 23 april 2014 is deze soort in Nederland voor de eerste maal gevonden door Atte van den Berg, lid van de WMOIJ, ook in de Noordoostpolder, in het Voorsterbos bij Kraggenburg. Zie https://waarneming.nl/waarneming/view/88778520?_popup=1 Ieko Staal en https://waarneming.nl/soort/info/643557 Dick Dooyewaard.
In het boekje **Naam & faam** van de Nederlandse paddenstoelen (uitgave 2014) kwam hij (nog) niet voor.
In de **Nieuwe Soortenlijst** kwam de naam wel voor, aangemeld door T.A. (Atte) van den Berg als zijnde in behandeling.

Eerste vermelding in Europa van *Xylaria rhopaloides*
Op het Internet vond ik de eerste vermelding voor Europa in 1855: ***Xylaria rhopaloides*** (Kunze) Mont., Annales des Sciences Naturelles Botanique 3: 99 (1855). Er zijn twee variëteiten bekend: ***Xylaria rhopaloides*** var. ***acicularis*** en ***Xylaria rhopaloides*** var. ***rhopaloides***. Bron: http://www.mycobank.org/Biolomics.aspx?Table=Mycobank&MycoBankNr_=185779.

Iets over de betekenis van de wetenschappelijke naam
Leden van de WMOIJ wilden graag de betekenis weten van *Xylaria rhopaloides*. Hierover heb ik het een en ander gevonden, namelijk:
Xylariaceae is een familie van Sordariomycetes uit de orde Xylariales. Van de soorten uit deze orde hebben de perithecia een donker omhulsel. De asci zijn blijvend. Tot deze orde behoren onder andere de Geweizwam, de Kogelhoutskoolzwam, de Gladde kogelzwam en de Roestbruine kogelzwam.
Een perithecium is een hard, min of meer bolrond of flesvormig, gesloten vruchtlichaam van sommige zakjeszwammen waarin sporen worden gevormd. Hun kenmerk is dat zich aan de bovenzijde een kleine porie, het ostiolum bevindt, waardoor de sporen bij rijpheid, in tegenstelling tot bij apothecia, afzonderlijk na elkaar vrijgelaten worden. Ze zijn gewoonlijk kleiner dan 1 mm in doorsnede. Vaak zitten ze in groot aantal verzonken in de wand (het stroma) van een vruchtlichaam. Het oppervlak daarvan is dan door de fijne uitmondingen gepuncteerd. Perithecia komen voor bij Kernzwammen (Pyrenomycetes). De Geweizwam

Xylaria hypoxylon is daar een voorbeeld van. Perithecia komen ook voor bij *Nectria*-soorten, zoals het Gewoon meniezwammetje *Nectria cinnabarina*.
Xylariales is een orde van Sordariomycetes uit de subklasse Sordariomycetidae. Van de soorten uit deze orde hebben de perithecia een donker omhulsel. De asci zijn blijvend. Het is een behoorlijk grote groep schimmels, waarvan *Neurospora crassa* veel wordt gebruikt in genetische en biochemische wetenschappen. Er zijn totaal ongeveer 4.500 soorten. Tot deze orde behoren onder andere de Geweizwam en de Kogelhoutskoolzwam.
Het woord Xylaria is kennelijk vanuit het Grieks gelatiniseerd. Xylaria komt van het Griekse Xylon (hout, woud). In het Grieks is de Y een zachte u-klank, dus in plaats van Ksilaria klinkt het als Ksularia. Een u neigt weer meer naar een i-klank. De Griekse letter ks, als in reeks, wordt in het Latijn vertaald met X. Vandaar Xylaria = sticks (stick is Engels voor stok), little stick = stokje, ook gevonden in de betekenis van tak of takje).
Dit woord komt één keer voor in het Oud Grieks van de Bijbel, namelijk in het boek 1 Koningen 17: 12 bij de geschiedenis van de profeet Elia bij de weduwe van Sarfat en haar zoon. Elia is op de vlucht voor koning Achab tijdens een jarenlange hongersnood. Hij vraagt de weduwe of ze wat te eten voor hem heeft.
1 Koningen 17: 12 in de Statenvertaling:
Maar zij zeide: Zo waarachtig als de HEERE, uw God, leeft, indien ik een koek heb, dan alleen een hand vol meels in de kruik, en een weinig olie in de fles! En zie ik heb een paar houten stokjes (= duo xylaria) gelezen, en ik ga heen, en zal het voor mij en voor mijn zoon bereiden, dat wij het eten, en sterven.
Het woord rhopaloides is kennelijk vanuit het Grieks via het woord rhopalon en enkele vervoegingen ervan eveneens gelatiniseerd. In het Grieks schrijf je dan knots, knuppel. Het woord ropalon is uit te spreken en te schrijven als rhopalon. De omgekeerde komma boven de eerste Griekse letter geeft een Spiritus asper en daarmee een geaspireerde klank aan. Dit betekent een duidelijk hoorbare 'h'-klank. Een vervoeging van rhopalon in het Latijn is dan rhopaloides (knots- of knuppelvormig). Etymologisch verklaard komt de uitgang –ides uit het Oud-Grieks, namelijk eidos van 'gelijkend op'. En zowaar: als je naar de afbeeldingen van deze *Xylaria rhopaloides* kijkt, dan zie je een verdikking in de vingervormige zwammetjes, waardoor ze inderdaad wel een beetje op een knotsje of knuppeltje lijken.
In Nederland komen 10 soorten *Xylaria* voor:

X. arbuscula Sacc., Kasgeweizwam: een van de soorten waar een nieuwe Nederlandse naam voor werd bedacht. In geheel Europa is deze tropische soort alleen maar in verwarmde kassen verschenen. De soort is opvallend spits toelopend in jonge tot volwassen staat.
X. carpophila (Pers.:Fr.) Fr., Beukendopgeweizwam
X. filiformis (Alb. & Schwein.:Fr.) Fr., Draadvormige geweizwam
X. longipes Nitschke, Esdoornhoutknotszwam
X. hypoxylon (L.:Fr.) Grev., Geweizwam
X. polymorpha (Pers.:Fr.) Grev., Houtknotszwam
X. oxyacanthae Tul., Meidoornbesgeweizwam
X. guepini (Fr.:Fr.) Fr., Mestgeweizwam
X. digitata (L.:Fr.) Grev., Werkhoutgeweizwam
X. rhopaloides (Kunze) Mont., Knotsvormige geweizwam

Erkenning door de NMV
Op dinsdag 17 november 2015 heb ik bericht gekregen van Mirjam Veerkamp van de Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) dat de vondst is erkend als *Xylaria rhopaloides*. Hij werd opgenomen in de Verspreidingsatlas en voorzien van een foto van Ieko Staal m.b.t. de vondst op 11 november 2015 in het Kuinderbos in de Noordoostpolder.
In COOLIA 3 van 2016 pagina 159 t/m 163 is een lijst van 248 nieuwe taxa opgenomen. Op pagina 163 staat onder NMV nummer 0713100 MG (Morfologische Groep) Apy (Ascomyceten, pyrenomycetoïd [kernzwammen]) de *Xylaria rhopaloides* (Kunze) Mont. genoemd.

Voorstel Nederlandse naam
Aan de hand van de beknopte betekenissen van de woorden Xylaria en rhopaloides, die ondergetekende eind november 2015 aan Ieko Staal van de WMOIJ heeft verstrekt, heeft deze via de NMV een naamsvoorstel gedaan voor *Xylaria rhopaloides*. Omdat wij hem kort geleden op een andere plek opnieuw hebben gevonden en ons er wat meer in verdiept hebben, stellen wij de volgende Nederlandse naam voor: Knotsvormige geweizwam. Dit is een letterlijke vertaling van rhopaloides (knots- of knuppelvormig). De Draadvormige geweizwam bestaat al; deze naam ligt hiermee in lijn. Mirjam Veerkamp van de NMV heeft dit voorstel doorgegeven aan de Commissie Nederlandse Namen. Het wachten was toen nog op het toekennen van een Nederlandse naam aan *Xylaria rhopaloides*. Op 24 juni 2017 konden we zien dat in de Verspreidingsatlas de naam Knotsvormige geweizwam is toegekend aan *Xylaria rhopaloides*.
Waarneming.nl. heeft de Knotsvormige geweizwam, *Xylaria rhopaloides*, als uiterst zeldzaam erkend en opgenomen in de lijst.
Jan Willem Jonker

De Veldleeuwerik vroeger en nu

"Maar al te veel Nederlanders beseffen nog niet in welk heerlijk land zij leven"

Zo begon de aankondiging van de ouderwetse vogelexcursie in juni 2013. De gedachte was om op een ouderwetse manier vogels te gaan kijken met antieke verrekijkers en in kleding die passend was bij de tijd van Jac. P. Thijsse.

Daartoe had ik wat informatie opgezocht over vogels die voorkwamen op de Ermelose heide. Ik werd toen al getriggerd door de info die ik tegenkwam over de Veldleeuwerik.

In 'Nederlandsche Vogelen' (Nozeman &Sepp 1770-1829) vond ik een grappige beschrijving over het voorkomen van deze soort: "Door de groote veelheid onzer Hooi-en Weilanden hebben wy alomme jaerlyks zeer groote menigten van bij ons voortgeteelde en voortteelende Leeuwerikken van die soorte, welke de vogelbeschryvers de gemeene noemen. Al vroeg in 't jaer, by gunstig weeder, laeten zy hunnen aengenaemen zang in de hooge lucht hooren, verkondigende de verdwyning van den barren winter."

Volgens Thijsse werden er in zijn tijd misschien al wel honderd miljoen exemplaren weggevangen: "voor kooivogels en om 't wildbraad", zo schrijft hij in zijn boek Het Vogeljaar(1903).

Maar, "Toch wordt hun aantal niet geringer en ontbreken ze bijna nergens en de toekomst ziet er voor hen niet duister uit", schrijft hij met een gerust hart.
Er worden getallen genoemd van 15.000 gevangen exemplaren op één avond in Denemarken.

In mijn oude vogelgids (de 'Kist' rond 1960) wordt de Veldleeuwerik nog steeds als een algemene broedvogel van wei- en bouwland en duinen neergezet, hoewel ik daar geen getallen bij kan vinden, geeft dit toch wel een zeer geruststellend beeld.

In de eerste atlas van de Nederlandse broedvogels (Sovon 1979) staan wel getallen en staat de Veldleeuwerik genoteerd voor

Veldwaarnemers gezocht
In het kader van een onderzoek (in samenwerking met boswachters) aan de effecten van elektromagnetische velden van de telecommunicatie op de natuur van de Veluwe, ben ik op zoek naar vrijwilligers die zich willen inzetten voor natuurobservaties en ook naar de resultaten van reeds uitgevoerde observaties.
Het gaat om inventarisaties van fauna (soms ook gedragsveranderingen), flora en paddenstoelen en observaties van de gezondheid van bomen zoals ontbladering en bastscheuren.
De waarnemers zullen gedurende de komende 3 jaar van tijd tot tijd hun waarnemingen doen: in de zomer en zo mogelijk ook in de lente en herfst. We willen deze zomer beginnen.
Ziet u mogelijkheden? Ook suggesties en ideeën zijn altijd welkom.
Saskia Bosman, zelfstandig bioloog, onderzoekscoördinator

500.000 tot 750.000 broedparen.
Door inpolderingen werd flink wat geschikt broedgebied toegevoegd, maar de omzetting van heidevelden in akkerland sedert het begin van 1900 wordt weer als nadelig bestempeld, zo vertelt de toelichting bij de soort.

Sovon vermeldt nu op zijn website: “De veldleeuwerik was rond 1975 nog een volstrekt normale broedvogel van het boerenland. Het was een van de talrijkste en meest verspreide broedvogels van Nederland. Sindsdien ging het hard bergafwaarts en de huidige populatie is maar een schim van die van weleer.”
Volgens de website van Vogelbescherming Nederland is de teloorgang vooral te wijten aan de veranderingen in de landbouw. Intensief beheerd grasland en akkerbouwterrein is ongeschikt voor veldleeuweriken: “Dat lijkt vooral samen te hangen met een te hoge maaifrequentie in intensief grasland, waardoor de veldleeuwerik niet de vereiste 2-3 broedsels kan grootbrengen, en met ongunstige voedselomstandigheden in het bouwland door het ontbreken van voldoende insectenrijke vegetaties.”

“Ook de verdichting in de duinen door stikstof is geen gunstige invloed”, de veldleeuwerik is gebaat bij openheid, hoe meer openheid hoe meer leeuweriken.

En zo is deze soort sinds 2016 dan ook op de rode lijst verzeild geraakt als ‘gevoelig’. Met name zijn afhankelijkheid van het boerenland nekt hem.
Momenteel staat deze vogelsoort er geheel anders voor dan in de tijd van Nozeman en Thijsse, en wat die laatste zich niet voor kon stellen, hebben wij in een kleine 40 jaar voor elkaar gekregen.
Het was dus in aantallen geredeneerd, zeg maar 6 avondjes vangen rond 1900 om de gehele huidige populatie van Nederlandse Veldleeuweriken bij elkaar te hebben.

Volgens de laatste broedvogelcijfers van Sovon (2013-2015) is het aantal broedparen gedaald naar 35.000-45.000 en zat in 2018 rond de 40.000. Er is gedurende de laatste 12 jaar een afname te meten van 5% per jaar.

Tjonge, wat kan het dan snel gaan. Wij zijn in Nederland de laatste 40 jaar in staat gebleken om de Veldleeuwerik te reduce-

Wij doen mee aan de Grote Clubactie
Steun onze club en koop loten!

Ook dit jaar doen wij weer mee aan de Grote Clubactie.
Maar liefst 80% van de opbrengst van de verkochte loten komt ten goede aan onze vereniging. In 2019 was de opbrengst € 504,52.
In mei 2021 hopen wij het 50-jarig bestaan van onze vereniging te vieren en we willen de opbrengst van de actie dit jaar aan dit doel besteden.
Naast persoonlijk te winnen prijzen zijn er ook nog voor de vereniging prijzen te winnen door een Superlot te kopen.
De actie start op 19 september a.s.
U kunt uw lot(en) ad. € 3,00 of Superlot(en) ad € 150,00 nu al bestellen op de volgende wijze:
Bel, of een stuur een mailtje naar Herbert de Ruiter
Tel. 06-27246872, e-mail: penningmeester@noordwestveluwe.knnv.nl
Vóór 19 september krijgt u van ons nog per e-mail de website waarop u digitaal loten kunt kopen.

ren met 94% van 750.000 broedparen naar 40.000. Sinds de bovengenoemde excursie van 2013 zou dus wederom 35% van de Veldleeuweriken verdwenen zijn, schrikbarend! Het Linnaeuskokje van toen ligt, bij wijze van spreken, nog onderin in de krantenbak….

Tijdens de huidige coronacrisis blijkt ook weer dat dingen heel snel kunnen veranderen, maar dan ten goede. Plotseling kan men weer vissen zien zwemmen in het helder geworden water van Venetië, zien de inwoners van Jakarta dat de lucht blauw is, komen herten op plaatsen waar normaal alleen mensen lopen en kunnen we de sterren helderder zien schitteren dan ooit!

Waar wij als mensen nog aan allerlei knoppen kunnen draaien om onze leefomgeving wellicht te redden, kunnen veldleeuweriken weinig anders dan afwachten en toekijken, zelf kunnen ze er weinig aan veranderen.
Het heeft geen zin als ze hun aantal vliegbewegingen reduceren of de maximumsnelheid naar beneden brengen.
Ik mag hopen dat de huidige crisis een mate van bewustzijn creëert, waar ook de Veldleeuwerik voordeel mee kan behalen. Laten we hopen dat er op enig moment weer een opgaande lijn zichtbaar mag worden, want de zingende Veldleeuwerik mag echt niet uit ons landschap verdwijnen!
Nico Hoogteyling

Corona

Tijdens mijn eerste vakantieweek ontdekte ik op een regenachtige dag een klein vlindertje in de keuken op het raamkozijn. Het leek wel een piepklein spannertje. Maar nee, ik kon hem na bestudering van enkele nachtvlinderboeken niet thuisbrengen. Dus de gids van microvlinders er maar even bij gepakt. En ja hoor, al gauw stuitte ik op een foto van het prachtige vlindertje. Het bleek om een Anania coronata te gaan. De Nederlandse naam? De Gewone coronamot. Zit je midden in de coronahectiek, kom je dit vlindertje tegen. Hoe bestaat het? Ik had er nog nooit van gehoord.
De Gewone coronamot hoort bij de familie van de grasmotten. Gras is er hier in mijn tuin in overvloed. Op ons weitje hebben we onze caravan geïnstalleerd voor een zomervakantie dichtbij huis. Dat zou zijn aanwezigheid hier in mijn keuken kunnen verklaren. Maar de coronamot blijft verbazen: ik lees namelijk dat de waardplanten zijn Vlier, Haagwinde, Zonnebloem, Liguster, Sneeuwbal en Sering. Niet dat ik die niet in mijn tuin heb staan, maar je zou gezien zijn familie grassoorten verwachten. Overigens overwintert de soort als rups. Die zal wel piepklein zijn. Een foto heb ik er nog niet van gevonden. Wel een wat onscherpe foto van het vlindertje zelf, geschoten met mijn mobieltje dat ik voorhanden had.
Betty Dekker

Verslagen

Harderbroek excursie
zaterdag 11 juli 2020
Door de coronacrisis zijn alle KNNV-excursies in maart t/m juni komen te vervallen (o.a. Eemland, Marker Wadden en Reevediep excursies) en was na lange tijd de excursie in het Harderbroek de eerste die met bijzondere omstandigheden aan de orde was. In deze coronatijd gelden voorlopig allerlei regels. Maximaal tien

deelnemers, onderlinge afstand minstens 1½ meter, eigen vervoer, geen uitwisseling van kijkers/boekjes, werd voor de aanvang aangegeven. Goed om het verloop van een excursie met deze regels na te gaan.
We hadden de excursie gepland voor donderdag 9 juli, maar de weersgesteldheid (harde regen) noodzaakte een uitstel tot zaterdag 11 juli. Met zeven deelnemers begonnen wij met erg mooi weer om negen uur 's morgens. Helaas was het gras (met alle bloemen) kort daarvoor grondig gemaaid. Op het grote centrale weiland was in de zon mooi een ree te zien. Langs de kanten van de plas/dras gebieden rijk bloeiende Moerasrolklaver. Langs de randen tussen het riet meer bloeiende planten en ook schermbloemen met insecten in de zon. Zo zagen we de Kleine rode weekschildkever (Soldaatje). Dankzij het mooie weer nog veel vogelzang en hoog in de lucht een grote Zeearend die werd lastig gevallen door een paar (veel kleinere) Buizerds. De Zeearend cirkelde sterk omhoog waarna de Buizerds het opgaven. Door het drassige paadje bereikten we de Giesenhut waar we met inachtneming van de onderlinge afstand allemaal in konden. Op het water veel eenden, Grauwe ganzen, Grote en Kleine zilverreigers en enkele Lepelaars. Bij de terugtocht ook een Eik met een nest van de Eikenprocessierups, alle rupsen gelukkig nog in het nest aan een tak.
Zo werd deze excursie gestopt om half twaalf. We hebben ervaren dat het handhaven van de coronaregels best nog wel lastig is. Verder was het een gezellige en geslaagde excursie.
Hans Fondse

Het is een parelmoer!

Tijdens de KNNV-natuurwandeling op zaterdag 18 juli zien we een vlinder. Zeker een Gehakkelde aurelia? Maar hij is niet gehakkeld! Het zal toch geen ….. En jawel een parelmoervlinder fladdert over het Klompenpad en schiet weg tussen het graan. Alleen een onscherpe foto blijft over. Even later vliegt een tweede vlinder en weer verder zitten 2 exemplaren bij elkaar op het warme zand in de zon. Dat levert wel mooie foto's op en ook de zekerheid dat we de Kleine Parelmoervlinder zien, een soort van de duinen die vooral viooltjes als waardplant heeft om de eitjes op af te zetten. Maar de laatste jaren komt deze Kleine parelmoervlinder ook steeds meer voor in het binnenland. En langs het Klompenpad staan inderdaad veel Akkerviooltjes in bloei. De volgende dag ziet Jan Willem Jonker op dezelfde plek wel 9 exemplaren en Harm Werners meldt ook een waarneming van deze soort in Stroe. Conclusie van Harm: dit lijkt een echt Veluwse soort te worden.

In Memoriam Reijer Hoeve

Reijer was jarenlang één van onze trouwe en actieve leden binnen de Werkgroep Landschapsbeheer. Vanaf de herfst van 2018 kregen we te horen dat hij problemen had met zijn gezondheid (blaaskanker). Eind januari 2019 waren de onderzoeken nog hoopvol omdat er geen uitzaaiingen gevonden waren. Helaas kreeg hij in maart al te horen dat die er wel waren. Het is voor hem een lang gevecht geweest met ups en downs dat uiteindelijk niet te winnen was. Altijd als je bij hem kwam, was hij, ondanks

de pijn, in een goed humeur en hoopvol. Misschien dacht hij er innerlijk wat anders over. Hij bleef altijd belangstellend naar onze activiteiten in het landschap maar kon ook genieten van de vogeltjes bij het fonteintje in zijn voortuin. Een echte natuurliefhebber.
Naast landschapsbeheer zette hij zich ook in voor ander vrijwilligerswerk. Velen kennen hem ook van zijn inzet voor de buurtbus, het voetballen, de kringloopwinkel en andere bezigheden.
Helaas overleed hij afgelopen 29 april op 73-jarige leeftijd. Velen binnen onze groep zullen hem missen vanwege de belangstelling die hij toonde in de gesprekjes die hij had op de hei, in het bos of de natuurtuin.
We wensen Ada en zijn (klein)kinderen heel veel sterkte toe met het verwerken van deze lege plek.
Aart Brons, coördinator landschapsbeheer

Werkgroepen

Nieuws van de Gezamenlijke Natuurbeschermings-werkgroep

Zoals gebruikelijk brengen we u in deze bijdrage weer op de hoogte van natuurbeschermingsontwikkelingen in onze omgeving uit de afgelopen periode.

Veluwerandmeren

Ontwerpbestemmingsplan Strand Horst

Door de Raad van State werd de behandeling van ons beroepschrift bestemmingsplan Strand Horst voorzien op 9 juni 2020. Door de gemeente Ermelo werd echter bij de Raad een verzoek tot verplaatsing van de zitting naar december 2020 ingediend. De gemeente heeft in het deskundigenverslag van de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak namelijk aanleiding gezien om aanvullende onderzoeken te laten verrichten en het bestemmingsplan de komende periode aan te passen. Het gaat hier onder andere om de aspecten natuur en ecologie, geluid en evenementen.
Eind mei ontvingen we van de Coöperatie Gastvrije Randmeren een uitnodiging voor een extra bijeenkomst met betrekking tot de inrichting van het Groene Kruispunt. Omdat onze verlangens in detail bekend zijn, hebben wij evenwel verzocht onze verenigingen middels email op de hoogte te stellen. Het gaat daarbij in het bijzonder om het gebrek aan afspraken over natuurcompensatie in de vorm van het Groene Kruispunt ten gunste van de herstelopgave voor Grote Karekiet en Roerdomp.

Droompark Bad Hoophuizen

Van de gemeente Nunspeet is nog geen reactie ontvangen op de op 22 augustus 2019 ingediende zienswijze ontwerp-bestemmingsplan 'Herontwikkeling recreatiepark Droompark Bad

(foto: Tjalling van der Meer)

Hoophuizen'. Navraag leert dat de beantwoording van onze zienswijze meer tijd kost dan voorzien.
Over de eerder gememoreerde kitesurflessen op 21 september 2019 bij Droompark werd inmiddels op 19 mei j.l. een gesprek gevoerd met de leidinggevenden van het watersportcentrum Windy Waters (WW) op Droompark en de parkmanager. Van de zijde van WW werd de gesignaleerde situatie niet herkend. Men gaf aan zich bewust te zijn dat kitesurfen op het Veluwemeer ter plaatse niet is toegestaan, oog te hebben voor de natuurwaarden en de regelgeving na te leven. Er werd onder andere afgesproken dat kitesurfers zullen worden verwezen naar de bestaande kitesurfzones. Op het verbodsbord op de zuidpier is daartoe een informatieverwijzing naar WW opgenomen. Bovendien zal de staat van de kitesurfverbodsbebording op het park periodiek op zichtbaarheid worden gecontroleerd. De tijdens het gesprek toegezegde afsluiting van de zuidelijke pier voor auto's van overtredende kiters is inmiddels gerealiseerd. Het voorgaande geeft aan dat meldingen van kitesurfactiviteiten buiten de kitesurfzones Horst (gehele jaar) en Elburg (van 1 april tot en met 30 september) in het belang van instandhouding van de natuurwaarden van de Veluwerandmeren van groot belang zijn. U kunt deze doen via e-mail tjalling.ellen@caiway.nl.

Veluwe

Boskap gemeentebos Harderwijk

Onlangs zijn voorbereidende werkzaamheden voor boskap geconstateerd in het deel van het gemeentebos Harderwijk tussen Hotel Van der Valk en de Watertorenweg. Wij hebben de gemeente op 28 mei jl. schriftelijk medegedeeld dat het betreffen-

(foto: Tjalling van der Meer)

de bosgebied onder andere in diverse provinciale documenten wordt aangemerkt als leefgebied voor de Zwarte Specht, zoals ook bevestigd in een uitspraak van de Raad van State van 17 augustus 2016, waarbij de Raad de vergunning Natuurbeschermingswet vernietigde die de Provincie Gelderland ten behoeve van de uitbreiding van Hotel Van der Valk had verleend.
In de brief aan de gemeente is onder andere aangegeven dat het beheer en onderhoud op zijn minst gericht dienen te zijn op de instandhouding van het leefgebied van de Zwarte Specht. Desondanks is vastgesteld dat gezonde exemplaren van Beuk en Grove den in het betreffende gedeelte 'gestipt' zijn en daarmee kennelijk op de nominatie staan om gekapt te worden. In aanvulling op onze vragen inzake het beheer ten behoeve van de Zwarte Specht, is aangegeven dat onzerzijds de bereidheid bestaat de gemeente van beheeradviezen te voorzien.

Windmolens en zonnepanelen op de Noordwest-Veluwe in relatie natuurbescherming

Regionale Energie Strategie Noord-Veluwe (RES)

In het vorige Linnaeusklokje hebben we met onder andere de bijdrage 'Windmolens en zonnepanelen op de Noordwest-Veluwe' de uitgangspunten van onze verenigingen voor de energietransitie verwoord. In dat kader werden in verband met de coronacrisis begin april door middel van een 'Digitaal atelier - RES Noord-Veluwe' (lees: enquête) de reacties gepeild op de varianten en de zoekgebieden voor zonne- en windenergie in de regio Noord-Veluwe. Geïnteresseerden kunnen de details hiervan nalezen door de plannen via internet te raadplegen met de zoektekst (Google) 'Stuurgroep stelt concept Regionale Energie Strategie Noord-Veluwe vast'.
Onze bijdrage aan het digitaal atelier komt er in kort bestek op neer dat een voorkeursscenario op de drie voorliggende varianten is aangegeven waarin het weidegebied tussen Harderwijk en Elburg gevrijwaard zal worden van windturbines evenals de randmeerkustzone. Wel achten wij windturbines aanvaardbaar langs de A28 tussen Harderwijk en Nijkerk gezien de inmiddels beperkte betekenis van het betreffende gebied als weidevogelgebied en als voldoende afstand in acht genomen wordt ten opzicht van het randmeer. Verder hebben wij aandacht gevraagd voor de Nationale windmolenrisicokaart voor vogels van Vogelbescherming Nederland/SOVON en voor het vrijwaren van dassenleefgebieden van zonneweides. Los van hun belang voor weidevogels en dassen, hebben wij ook verzocht landbouwgronden in zijn algemeenheid zo lang mogelijk uit te sluiten van

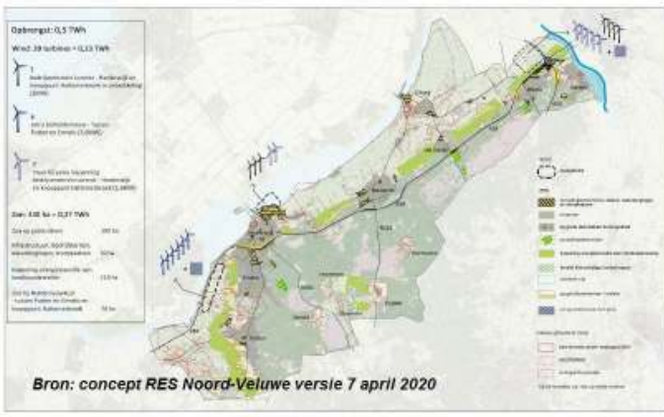

plaatsing van zonnepanelen. De stikstofcrisis vraagt immers om extensivering van de landbouw, zodat eerder meer dan minder landbouwgrond nodig is om eenzelfde hoeveelheid gewas te kunnen blijven verbouwen.
De volgende stap op het inmiddels door de Stuurgroep vastgestelde concept RES Noord-Veluwe is de besluitvorming door de colleges en raden van de tot de RES Noord-Veluwe behorende zeven gemeenten. Daartoe hebben wij de raadsleden van alle zeven gemeenten onze eerdergenoemde standpuntenbijdrage 'Windmolens en zonnepanelen op de Noordwest-Veluwe' als inspraakreactie toegestuurd.
Tenslotte hebben wij op uitnodiging van Natuur en Milieu Gelderland als deelnemer van een Participatiecoalitie nog een aantal suggesties meegegeven voor een reactie op de plannen van die zijde. Daarbij hebben we onder meer aandacht gevraagd voor talrijke zonneweideninitiatieven die zich op dit moment aan de regie van de RES Noord-Veluwe onttrekken. Zo zijn er op dit moment al zonneweides in voorbereiding in Putten, Ermelo en Hierden.

Windmolens Lorentz Harderwijk

Op onze zienswijze ontwerpbestemmingsplan en de ontwerpomgevingsvergunning windmolens industriegebied Lorentz van 25 februari j.l. is nog geen reactie ontvangen. Het is de bedoeling op het industrieterrein windmolens met een hoogte tussen 150 en 200 meter te realiseren. Voor zover ons uit persberichtgeving bekend is geworden, heeft het Ministerie van Infrastructuur en Milieu geen 'Verklaring van geen bezwaar' voor dergelijke windmolens willen geven omdat er een uitvliegcorridor voor kleine vliegtuigen over de N302 ligt. Het ministerie is van mening dat deze windmolens maximaal 146,5 meter hoog mogen worden. Tegen het besluit van de minister heeft de gemeente Harderwijk beroep aangetekend.

Zonneveld Schaapsdijk Ermelo

In vorige Linnaeusklokjes hebben we aandacht geschonken aan het voornemen van de gemeente Ermelo om een Omgevingsvergunning te verlenen voor het realiseren van een zonneweide aan de Schaapsdijk. We dienden hiertegen een zienswijze in omdat het plangebied deel uitmaakt van het foerageergebied van de bewoners van twee dassenburchten.
In reactie op onze zienswijze zijn enkele maatregelen voorgenomen ten gunste van dassen. Zo zal het om het plangebied op te nemen hekwerk op tenminste 20 centimeter hoogte geplaatst worden om het gebied voor onder andere de das toegankelijk te houden. Bij de beplanting en inrichting zal rekening worden gehouden met behoud van voedselbron voor dassen. De uitwerking van deze voornemens (wie, wat, hoe, waar?) is vooralsnog vaag.
Volgens de projectontwikkelaar leiden de aanvullende maatregelen desondanks niet tot verlies van dassenfoerageergebied door de zonneweide. Deze mening wordt vooralsnog niet door ons gedeeld. Om de vinger aan de pols te houden, verlangt de gemeente Ermelo dat de biodiversiteit gedurende tien jaar gevolgd gaat worden. De initiatiefnemer heeft de KNNV gevraagd de monitoring uit te voeren. Het is onduidelijk waarom gemeen-

te en initiatiefnemer deze monitoring willen beperken tot insecten, terwijl ter plaatse ook andere vormen van biodiversiteit, waaronder dassen, aan de orde zijn. De KNNV verlangt hiervoor een nadere verklaring alvorens de monitoring ter hand te nemen.

Zonnepark Hierden
In reactie op een plan om in Hierden een akker met zonnepanelen vol te leggen, hebben wij de initiatiefnemer laten weten hier niet mee in te kunnen stemmen. De locatie is gelegen op landbouwgrond en sluit bovendien ook nog eens nauwelijks aan op bestaand bebouwd gebied, te weten het bedrijventerrein Lorentz III. Het plan is dan ook strijdig met de 'zonneladder' van Natuur en Milieu Gelderland. Deze houdt immers in dat paneelvelden bij voorkeur op bestaande bebouwing en langs lijnvormige elementen dienen te worden aangelegd en pas in laatste instantie op landbouwgrond. Zelfs op de daken van in aanbouw zijnde industrievestigingen op Lorentz III is dat niet of nauwelijks het geval omdat, voor zover ons bekend, het Bouwbesluit van de gemeente daar, merkwaardig genoeg, nog altijd niet toe verplicht.
Namens de Gezamenlijke Natuurbeschermingswerkgroep,
Tjalling van der Meer

Camera Natura

De afgelopen weken hebben we een enquête gehouden over de invulling van het programma voor de tweede helft van 2020. Hierop heeft 82,8 % van de leden geantwoord. Hartelijk dank daarvoor. Naar aanleiding van de uitslag is er voldoende draagvlak om zowel de avonden als ook de zaterdagen te organiseren. Bij de Roef is de grote zaal gereserveerd zodat er voldoende afstand gehouden kan worden.
In verband met de coronasituatie hebben onze 2 coördinatoren zich om gezondheidsredenen afgemeld voor de bijeenkomsten. Op de eerste avond van het seizoen zal Ati Vijge deze rol waarnemen. Tijdens deze eerste avond zal de verdere taakverdeling voor de komende maanden besproken worden. De gedachte is om in de tweede helft van 2020 met een roulerende avondcoördinator te gaan werken. Denk daar alvast even over na.
Daarnaast staat nog steeds de vraag open wie de twee huidige coördinatoren Ria en Steef vanaf 1 januari 2021 gaan vervangen. Ria en Steef stoppen dan echt met de coördinatoren rol. Tot op heden zijn er nog geen leden geweest die zich opgegeven hebben om de coördinatietaken over te nemen. Ook hier alvast als voorbereiding op 22 september over nadenken. Dit geldt natuurlijk ook voor die leden die op 22 september niet aanwezig zijn. Meld je aan als coördinator!

Vlinderwerkgroep

De coördinatoren van de Vlinderwerkgoep hebben besloten dit jaar geen activiteiten meer te organiseren. Omdat alle geplande excursies zijn vervallen, kunnen we als de situatie verbetert het komend jaar hetzelfde programma op de kalender zetten. Ook de werkgroepavond binnen slaan we maar een keer over. In kleine ruimtes als in de Witte Heide is het moeilijk de anderhalve-meter-norm te hanteren. Bovendien lijkt ons dat niet bepaald gezellig.
We wachten betere tijden af. Hopelijk kan onze eerste activiteit in 2021 dan de gebruikelijke uitpluisavond worden.
Betty Dekker en Harm Werners

Excursies en avonden

Op het moment dat we dit schrijven hebben we inmiddels ervaring met twee excursies na de eerste coronagolf. Het bleven kleine groepjes van 5, resp. 8 deelnemers. We merken dat onze leden nog erg terughoudend zijn met deelname. Dat vinden wij begrijpelijk, want het coronavirus heeft (nog steeds) grote impact op ons doen en laten. We denken weliswaar dat we in de buitenlucht minder risico's lopen, maar je kunt niet voorzichtig genoeg zijn.
Uiteraard geldt bovenal het uitgangspunt: ga niet mee als je je niet lekker voelt! Belangrijk blijft verder natuurlijk ook de 1,5 m afstand. Hoe moeilijk dat ook is voor KNNV'ers, maar die regel vinden we belangrijk en willen we strikt naleven.
En verder vragen we om je van te voren op te geven, wordt er niet gecarpoold en beperken we het aantal deelnemers per excursie tot maximaal 10. Het lijkt ons beter een extra excursie te plannen als zich meer mensen aanmelden, dan (te) grote risico's te lopen. Tot slot denken we dat het beter is geen foto, vogelboek, verrekijker of andere apparatuur uit te wisselen, net zo min als eten of drinken.
Deze regels gelden voorlopig tot het eind van het jaar. Mochten er wijzigingen in deze aanpak zijn, dan zullen we die via de website met jullie communiceren.
We hopen jullie weer eens te zien bij een van onze activiteiten.
namens het bestuur,
Volkert Bakker

Camera Natura: Buiten fotograferen
zaterdag 12 september 2020
Vertrek 13.30 uur parkeerplaats bij de schaapskooi, Postweg 50, Ermelo

Vogelexcursie Delta Schuitenbeek en mogelijk rondje Oldenaller
zondag 13 september 2020
Vertrek 9.00 uur parkeerplaats eind Arlersteeg (iets voorbij Putter Stoomgemaal)
We lopen dan over de zeedijk richting Nulde en kijken op de Delta en de polder of de vogeltrek al op gang is gekomen. In het verleden hebben we die tijd op de weilanden vaak meerdere Watersnippen gezien. Als de tijd het toelaat, kunnen we even naar de parkeerplaats van Oldenaller rijden en zien hoe het daar met de vogelbevolking (Reigers!) gesteld is. We stoppen uiterlijk half een. Opgeven uiterlijk donderdag 10 september jmfondse@gmail.com of 0341 557276.

Camera Natura: Vaste bijeenkomst
dinsdag 22 september 2020
20-22 uur in zalencentrum de Roef, Zuiderzeepad 1 Harderwijk
We bekijken en bespreken foto's van de afgelopen periode. Verder bespreken we het programma voor de 2e helft van 2020, de invulling van dinsdag 24 november 2020 en het roulerend voorzitterschap voor de komende dinsdagen.

Klompenpadwandeling Speuld
zaterdag 26 september 2020
Vertrek 10.00 uur parkeerplaats Sprielderweg, vanaf Drieërweg 200 m richting Speuld
Afgelopen jaar is er gewerkt aan een klompenpad in de buurtschappen Speuld, Staverden en Leuvenum. Naar verwachting wordt dit pad geopend in het voorjaar of het begin van de zomerperiode. Eén van onze KNNV-leden heeft met een groot aantal andere vrijwilligers een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het pad. Tijdens deze algemene excursie lopen we een gedeelte van dit nieuwe klompenpad. Langs de route wordt informatie gegeven over het landschap en de aanwezige flora en fauna. De af te leggen route, ongeveer 7,5 km gaat door bos, over heide en door de agrarische enclave van Speuld.
Duur van de wandeling: circa 2,5 uur.
Voor vragen kunt u contact opnemen met Ronald van Veen, hrvanveen@hotmail.com.

Weekend van de Veldbiologie
vrijdag t/m zondag 2 t/m 4 oktober 2020
Ieder jaar organiseert de landelijke KNNV een Week van de Veldbiologie. Dit jaar is gekozen voor een Weekend van de Veldbiologie.
Onze afdeling doet mee met een ontdekwandeling in de natuurtuin van Ermelo De Zandkamp. Of de natuurtuin Harderwijk ook meedoet, is op het moment van publiceren van dit Linnaeusklokje nog niet duidelijk. Een en ander is te zijner tijd te lezen op onze website.
De natuurtuin De Zandkamp is gelegen tussen de Zandkampweg en de Konijnenwal. Aan beide zijden is een ingang. De ontdekwandeling is op eigen gelegenheid te maken met hulp van een folder die te verkrijgen is bij de keet. De folder is ook te downloaden via onze website. Op zaterdag 3 oktober is er van 10.00 tot 16.00 uur iemand aanwezig die desgewenst instructie kan geven. Op 2 en 4 oktober staat er een bak met folders bij de keet. Ook hangen hier foto's van planten en vogels die kunnen helpen bij de ontdekking. De antwoorden van de puzzel zijn te vinden op de websites van de KNNV Noordwest-Veluwe en NMP Ermelo. Dus trek de wandelschoenen aan en kom naar de natuurtuin!

Camera Natura: Buiten fotograferen
zaterdag 10 oktober 2020
Vertrek 14.00 uur Bezoekerscentrum Waterloopbos Marknesse: Paviljoen het ProefLab, Voorsterweg 34, 8316PT Marknesse

De Leemputten bij Staverden, parel van de Veluwe
lezing door H. Wouda
woensdag 14 oktober 2020
Aanvang 20.00 uur, De Roef, Zuiderzeepad 1, Harderwijk (navigatie: Lage Wei 2, Harderwijk)
Harry zou 27 juni een excursie door de Leemputten begeleiden maar deze kon, doordat alle activiteiten tot 1 juli kwamen te vervallen, niet doorgaan. Nu gaan we op een andere manier van het gebied genieten, met beeld en verhaal van Harry Wouda.
Velen van ons kennen het gebied De Leemputten bij Staverden van de excursies, die ieder jaar wel een keer naar dit gebied gehouden worden. En altijd zijn we weer onder de indruk van de natuurlijke rijkdom van dit gebied. Harry heeft vele jaren onderzoek gedaan in het gebied en ook de diverse rapporten en inventarisaties uit de afgelopen 22 jaar grondig bestudeerd. Dit moest leiden tot een boek waarin de natuurhistorische ontwikkeling van het gebied werd vastgelegd, waarin een beeld van de rijke flora en fauna in ecologische relatie met de omgeving werd geschetst en dat lezers bovendien de kans geeft een indruk van het gebied te krijgen.
Voor mij ligt het fraaie boek over de Leemputten en ik denk dat Harry hierin uitstekend is geslaagd. Zo krijgen we toch de kans dit jaar wat te zien en te horen over dit buitengewoon fraaie gebied.
Opgeven liefst voor 1 oktober bij Anne-Marie Fondse jmfondse@gmail.com of 0341 557276 of 06 12049194, zodat we tijdig een inschatting kunnen maken van het aantal deelnemers, dat op 25 is gesteld inclusief de spreker.

Vogelexcursie Kievitslanden en Kapteinshut
zaterdag 17 oktober 2020
Vertrek 9.00 uur parkeerplaats bij begin Strandgaperweg
We lopen eerst naar de Kapteinshut. Omdat deze maar klein is, kunnen we wellicht daar niet gelijktijdig in. Dat is niet zo'n probleem omdat je ernaast staand ook goed over de plas kunt kijken. Daarna lopen we over de Strandgaperweg met zicht op de Kievitslanden. Dat is goed mogelijk omdat autoverkeer op die weg niet is toegestaan. Als de tijd het toelaat, gaan we door (2 km) tot het vogelkijkscherm bij de plas iets voor Dorhout Mees. We hebben in het open gebied wel redelijk weer nodig. Zie daarvoor het KNNV Gastenboek. Opgeven uiterlijk donderdag 15 oktober jmfondse@gmail.com of 0341 557276.

Nacht van de nacht
zaterdag 24 oktober 2020
Schaapskooi Ermelo
Zoals elk jaar is het de bedoeling ook in 2020 een Nacht van de nacht te organiseren. In verband met de coronarichtlijnen is het nog niet zeker of het dit jaar kan doorgaan. Dit zal in september beslist worden. Als het doorgaat, zal het in aangepaste vorm zijn met een beperkt aantal deelnemers en aanmelding vooraf. Dit wordt bekendgemaakt in de reminder voor oktober.
Er zal een gevarieerd programma zijn in het kader van de landelijke actie 'Nacht van de nacht'. Doel hiervan is aandacht te vragen voor de negatieve gevolgen van lichtvervuiling en mensen bewust maken van het belang en de schoonheid van echte duisternis in de nacht. KNNV werkt hierbij samen met Stichting Schapedrift, Astra Alteria, Natuur-en Milieuplatform (NMP) Ermelo en het Groennetwerk.
Een programma voor jong en oud: een doedelzakspeler; een verhalenvertelster en schminken voor kinderen. Presentaties over wildbeheer, nachtvlinders en andere nachtdieren. Daarnaast doorlopende activiteiten zoals door telescopen naar de sterren kijken, demonstraties met laserpointer en stellarium (om de nachthemel driedimensionaal te bekijken). De KNNV geeft presentaties over nachtdieren. Deelgenomen kan worden aan wandelingen over de hei om een indruk te krijgen van de stilte en de duisternis.. Voor informatie: dick.dooyewaard@gmail.com.

Camera Natura: Vaste bijeenkomst
dinsdag 27 oktober 2020
20-22 uur in zalencentrum de Roef, Zuiderzeepad 1 Harderwijk
Ronald Vossebelt behandelt diverse fotografievragen en -onderwerpen. Neem ook foto's mee die je in het Waterloopbos hebt gemaakt.

Beversporenexcursie Harderbos
zaterdag 7 november 2020
Vertrek 9.00 uur parkeerplaats Karekietweg 2, Zeewolde. Let op: er wordt niet gecarpoold, dus de verzamelpunten in Harderwijk en Ermelo komen te vervallen.
Van de zomer waren wij op vakantie aan de Elbe en hebben daar vlakbij de camping prachtige bevers gezien. Hans (mijn man) zei dan steeds: "Daar hoeven we niet voor naar de polder, die zitten in het Harderbos ook". Hoewel bevers voornamelijk in de schemering actief zijn, kunnen we wel zoeken naar beversporen. We lopen hiervoor de beverroute of een stuk daarvan, tijdens deze ochtendexcursie die tot ongeveer 12.00 uur zal duren. Opgeven liefst voor donderdagavond 5 november bij Anne-Marie Fondse jmfondse@gmail.com of 0341 557276 of 06 12049194.

Camera Natura: Buiten fotograferen
zaterdag 14 november 2020
Vertrek 9.30 uur parkeerplaats Natuurpark Lelystad, Vlotgrasweg 11, 8219PP Lelystad

Reis door Europa door Maas van de Ruitenbeek
woensdag 18 november 2020
Aanvang 20.00 uur De Regenboog, Bloemendreef 1, Harderwijk
Maas van de Ruitenbeek neemt ons tijdens zijn presentatie graag mee op zijn zwerftochten en we gaan samen met hem op reis door Europa. De geisers op IJsland, de grotten van Postojna, de hoge alpen van Zwitserland, de Zeearenden in Polen en zo kunnen we nog wel even doorgaan.
De presentaties van Maas staan garant voor beelden van een ongekende, artistieke schoonheid. Om de beleving van deze beelden extra te versterken, zijn delen van de presentatie voorzien van geluid. Zien we in de presentatie bijvoorbeeld een Jan-van-gent of een Alk voorbijkomen, dan horen we deze ook. Zo lijkt het alsof de dieren live in de zaal aanwezig zijn, of we ons in hun kolonie bevinden. Uiteraard zal Maas de beelden voorzien van deskundig commentaar en vertelt hij over zijn vele belevenissen in de prachtige Europese natuur.
Deze avond wordt weer georganiseerd in samenwerking met de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.

Vogelexcursie Randmeerkust bij Hierden en mondingsgebied Hierdense Beek
zaterdag 21 november 2020
Vertrek 9.00 uur en parkeren eind Ooster Mheenweg.
We lopen dan eerst over het brugje (dicht bij de monding van de Hierdense Beek) en gaan naar het uitkijktorentje van Natuurmonumenten. In die omgeving kunnen we kijken over het Randmeer. Bij het teruggaan kunnen we mogelijk het gebruikelijke kijkje nemen op de 'Willemshaven' van Willem v.d. Berg (eind Kleine Mheenweg, dichtbij Lorentz III). Opgeven uiterlijk donderdag 19 november jmfondse@gmail.com of 0341 557276.

Camera Natura: Vaste bijeenkomst
dinsdag 24 november 2020
20-22 uur in zalencentrum de Roef, Zuiderzeepad 1 Harderwijk
Foto's bekijken en bespreken. Verder moet het programma nog ingevuld worden, zie hiervoor bij 22 september 2020 en op onze website. Kom met je voorstel.

Camera Natura: Buiten fotograferen
zaterdag 12 december 2020
Vertrek 9.30 uur parkeerplaats Sprielderbos: Restaurant Het Boshuis, Sprielderweg 205, 3852MK Drie

Landschapsexcursie Kootwijkerveen
zondag 13 december 2020
Vertrek 13.30 uur parkeerplaats Grevenhout, 3888NR Uddel.
Het gebied bij Kootwijk is vooral bekend van de droge zandverstuiving. Maar er is ook een wat natter gedeelte, het Kootwijkerveen. Vanaf het hogere zanddeel kijken we prachtig uit over de plas, waarin de Dodaars (familielid van de Fuut) voorkomt. Dit gebied is in de winter heel aantrekkelijk voor een wandeling, waar we bovendien kans maken op Raven of zelfs een Klapekster op de uitkijk naar een prooi. De wandeling is ongeveer 5 km. Opgeven bij Anne-Marie Fondse jmfondse@gmail.com of 0341 557276 of 06 12049194. Doe dit liefst voor donderdagavond 10 december.

Eindejaarsplantenjacht in Natuurtuin Harderwijk
woensdag 30 december 2020
Vertrek 13.30 uur Rietmeen 3, 3844HM Harderwijk. Dit is ter hoogte van kwekerij Stadsweiden. Wel de op- en afritten vrijhouden.
Traditiegetrouw doen wij ook dit jaar weer mee aan de Eindejaarsplantenjacht die het FLORON elk jaar organiseert. Tijdens deze plantenjacht kijken we een uur lang naar planten die rond de jaarwisseling nog of al bloeien. Een plek met veel variatie aan planten is de Natuurtuin aan het Zeepad in Harderwijk. De Natuurtuin is een vrijwilligersproject van De Hortus en een begrip in Harderwijk. Dit jaar bestond de Natuurtuin 25 jaar en Chris Herzog, voor velen van ons geen onbekende was een van de initiatiefnemers. In de Natuurtuin komt een grote variatie aan planten voor, waarvan er vast wel enkele in bloei zullen staan. IJs en weder dienende natuurlijk. Rond de Natuurtuin zijn ook enkele waterlopen, waaronder de Weibeek, waar de ijsvogel wel eens gespot wordt. Aanmelden liefst voor maandagavond 28 december bij Anne-Marie Fondse jmfondse@gmail.com of 0341 557276 of 06 12049194.

Nieuwjaarswandeling
zaterdag 2 januari 2021
Vertrek: Ermelo 9.00 uur, Harderwijk 9.15 uur
Op deze dag doorkruisen we verschillende landschapstypen, zoals: bossen, heidevelden en woestijnen. De lengte van de wandeling bedraagt 14 km. Kan eventueel ingekort worden door deelnemers die dit te veel vinden. Houdt er rekening mee dat er geen horeca of toiletten op de route aanwezig zijn.
Opgeven na de kerstdagen bij Ton van Peursem avanpeursem@hetnet.nl of 0341 423002.

Een natuurrubriek waarin iemand iets opmerkelijks te melden heeft

Sprinkhanenslagveldje

Net de top niet gehaald

Een gespecialiseerde sprinkhaandoder
Ik kende het verschijnsel van een insectendodende schimmel tot nu toe vooral van vliegen, en uiteraard de oranjekleurige Rupsendoder, waarvan de vruchtlichamen vooral in de herfst te zien zijn. Deze zomer ontdekte ik op een ruderaal terreintje in het grensgebied van de gemeenten Ermelo en Putten opvallend veel dode Veldsprinkhanen. Een waar slagveld. Mijn vermoeden, dat ook hier wel eens een schimmel in het spel zou kunnen zijn werd bevestigd toen via de validatie op het natuurplatform Waarneming.nl werd aangegeven, dat dit fenomeen te maken heeft met een schimmelinfectie door *Entomophthora grylli*. Er zijn verschillende varianten van de schimmel die elk hun eigen gastheer belagen. *E. gryllii* heeft het voorzien op veldsprinkhanen. De geïnfecteerde sprinkhanen klimmen naar boven, waarna ze de geest geven. Deze positie in het eindstadium van het insect vergemakkelijkt de verspreiding van de sporen.
Harm Werners

Dode Veldsprinkhaan

Corona en vossenverhalen

De coronacrisis dwong mij ertoe thuis in plaats van op kantoor te gaan werken. Op zich geen enkel probleem. Van huis uit kan ik overal bijkomen en via het beeldscherm van laptop, computer of simpelweg de telefoon kun je gemakkelijk je collega's benaderen en zelfs hele vergaderingen organiseren. Een uitkomst dus en geen reistijd, geen files en véél minder luchtverontreiniging. Wat mij wel erg tegenviel, waren de lange werkdagen die in je in eentje door moet zien te komen. Ook daar kwam echter een oplossing voor; meer werkdagen met minder uren per dag. Per dag resulteerde dat weer in meer vrij besteedbare uren en dat maakte dat ik sinds maart veel meer ben gaan wandelen of fietsen, in de natuur natuurlijk. Vooral mijn wandelingen brachten mij op veel oude en soms ook nieuwe plaatsen in onze mooie regio.

Een van deze wandelingen maakte ik op het landgoed Tongeren, een fraai oud landgoed in de gemeente Epe met mooie oude boerderijen en landhuizen en een lange geschiedenis, allemaal mooi na te lezen in het boekje 'Tongeren. De geschiedenis van een Veluwse buurschap', door R. Wartena, Walburg Pers, Zutphen, 2de druk 1992.

Daar waar op dit landgoed vroeger in mijn jeugd een smal fietspad door de weilanden liep, ligt nu een betrekkelijk nieuwe biologische boerderij met kampeermogelijkheden. Toen ik daar rondwandelde, herinnerde ik me dat ik, toen ik nog maar net in Epe was komen wonen, hier ooit een leuke ontmoeting had met enkele vossen. Ook herinnerde ik me dat ik daar toen een artikeltje over heb geschreven in het blad 'Natuurklanken' van de KNNV-afdeling Epe/Heerde. Wat speurend in de houtwal langs het pad ontdekte ik nu, zoveel jaren later, nog steeds oude holen in de grond. Ik neem aan dat deze van tijd tot tijd nog steeds gebruikt worden. Thuisgekomen ben ik gaan zoeken op de website van de afdeling Epe/Heerde en daar vond ik zowaar alle uitgaven van het verenigingsblad in digitale vorm. Na enig speurwerk ontdekte ik in de vierde uitgave van het blad Natuurklanken uit 1979 zowaar mijn eigen artikel. Ik las het op mijn gemak nog eens door om de herinnering weer wat scherper naar voren te halen. Eigenlijk heel aardig leuk zo'n oude waarneming na meer dan 40 jaar nog eens terug te lezen. Ik wil hem u niet onthouden.

Mei 1979

Half acht: Ik nader voor de wind de vossenburcht die ik vanmorgen vroeg door een toeval heb ontdekt. Midden op het fietspad zat niets vermoedend een jonge Vos voor zich uit te kijken en pas toen ik dicht genaderd was slenterde hij de bosrand in; door hem te achtervolgen ontdekte ik zijn verblijfplaats. Nu ik daar aan kwam, ontdekte ik pas de dikke beukenboom die goed te beklimmen bleek en waaruit ik een goed zicht op de burcht zou hebben.

Acht uur: De vogels zingen nog volop. In de fijnspar naast mijn beuk zingt een Vink onophoudelijk zijn lied. Konijnen zitten voor hun hol en zowaar zingt er wat verderop nog een Winterkoning die de winter ook blijkt te hebben overleefd.

Half negen: Mijn zitplaats blijkt op de lange duur toch niet al te comfortabel. De tak waarop ik zit, helt schuin af naar de boomstam, zodat ik de neiging heb steeds naar beneden af te zakken en ik me geregeld weer wat op moet krikken. De dode tak waartegen ik leun, kreunt vervaarlijk en een harde knoest prikt scherp in mijn rug.

Negen uur: Een rode schim nadert in de verte, een vos? Nee, toch niet, een reegeit komt in mijn richting gelopen. Door het dikke bladerdek val ik niet op en door de hoogte waarop ik zit, ben ik ook niet te ruiken. Niets vermoedend loopt ze tot vlak onder mijn boom. Plotseling staat ze stil, nog geen 8 meter van mij vandaan, zou ze me toch ruiken? Rustig loopt ze uiteindelijk door en verdwijnt in de bosrand.

Half tien: De vogelzang wordt geleidelijk minder. Mijn buurman de vink zingt niet meer, alleen wat Lijsters en in de verte een Roodborst laten van zich horen. Het enige hinderlijke geluid is het verkeer op de weg, maar ook dit wordt minder. Ik moet me zo min mogelijk bewegen, anders kraken de takken en ieder extra geluid is te veel voor vossen, maar ja, mijn voeten slapen en wat moet je dan?

Tien uur: Ik ben het wachten moe. Net als er in de verte een Bosuil roept en ik de boom wil verlaten, verschijnt er een vos voor de ingang van het hol. Stil kijkt ze in het rond en neemt met haar neus de bosgeuren op, geen mensenlucht, ze ruikt me niet. Ze loopt nu iets verder weg, vrijwel direct gevolgd door 3 jonge vosjes. Op deze mooie zomeravond beginnen ze op nog geen 15 meter van mij verwijderd te spelen, ze rollen en buitelen over elkaar heen.

Half elf: De vossen struinen nog steeds rond mijn boom en inmiddels zijn er nog 2 jonge vossen bijgekomen en het gezin wordt pas compleet als er een andere volwassen vos met een konijn in de bek aan komt lopen. Een van de jonge vossen neemt dit over en verdwijnt er snel mee in de bosrand. Een van de vossen begint te blaffen, ver weg klinkt een antwoord: een andere vos blaft terug.

Elf uur: Het is nu goed donker geworden, ik kon de boom niet eerder verlaten omdat ik de vossen niet wilde verstoren. Nu echter is alles rustig. Slechts 2 vossen lopen op zo'n 200 meter afstand in een weiland te 'muizen', waarschijnlijk het moertje met een duidelijk kleiner jong. Zo zacht mogelijk laat ik me van 2 meter hoogte uit de boom vallen en verdwijn zo stil mogelijk in het bos. Een bosuil roept nog eenmaal ten afscheid.

Peter Pfaff

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas
postnl
www.editoo.nl

Indien onbestelbaar:
F. Eibrink, Operadreef 52, 3845 GP Harderwijk

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
Afdeling Noordwest-Veluwe
Opgericht 10 mei 1971
Secr.: secretaris@noordwestveluwe.knnv.nl
Duifstraat 27
3853TE Ermelo
KNNV-website: www.knnv.nl/noordwestveluwe

Inhoud

Van de bestuurstafel 2
Bestuur, website, redactie, werkgroepen 3
Knotsvormige geweizwam 4
De Veldleeuwerik vroeger en nu 5
Grote Clubactie 6
Corona 7
Verslagen 7
In Memoriam Reijer Hoeve 8
Werkgroepen 9
Excursies en avonden 11
De Opmerker 14
Corona en vossenverhalen 15
Agenda 16

Agenda

september

zaterdag	12	Fotowerkgroep Ermelosche hei
zondag	13	Vogelexcursie Delta Schuitenbeek en Oldenaller
dinsdag	22	Fotowerkgroep Vaste bijeenkomst
zaterdag	26	Landschapsbeheer
zaterdag	26	Klompenpad Speuld

oktober

vrijdag	2	Weekend veldbiologie
zaterdag	3	Natuurtuin Ermelo
zaterdag	10	Fotowerkgroep Waterloopbos
woensdag	14	Lezing Leemputten
zaterdag	17	Landschapsbeheer
zaterdag	17	Vogelexcursie Kievitslanden en Kapteinshut
zaterdag	24	Nacht van de nacht
dinsdag	27	Fotowerkgroep Vaste bijeenkomst

november

zaterdag	7	Landschapsbeheer
zaterdag	7	Beversporenexcursie Harderbos
zaterdag	14	Fotowerkgroep Lelystad
woensdag	18	Lezing Reis door Europa
zaterdag	21	Vogelexcursie Randmeerkust en monding Hierdensebeek
dinsdag	24	Fotowerkgroep Vaste bijeenkomst
zaterdag	28	Landschapsbeheer

december

zaterdag	12	Fotowerkgroep Sprielderbos
zondag	13	Landschapsexcursie Kootwijkerveen
zaterdag	19	Landschapsbeheer
woensdag	30	Eindejaarsplantenjacht Natuurtuin Harderwijk

januari

zaterdag	2	Nieuwjaarswandeling

FSC
www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C017135

KNNV
vereniging voor veldbiologie